

מקורות לעיון במס' יבמות: פרק הערל

דף יא

מ. זילברמן

טבת תשע"ב

(עא.) **גר שמל ולא טבל**. איתא בגמ' (ע.) תניא א"ר אלעזר מנין לערל שאין אוכל בתרומה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר איש איש לרבות הערל וכו'. ובהמשך הגמ' (עא.), ור"ע האי תושב ושכיר מאי עביד ליה ... אלא לאתויי גר שמל ולא טבל וקטן שנולד כשהוא מהול וקסבר צריך להטיף ממנו דם ברית ור' אליעזר לטעמיה דאמר גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא וקסבר קטן כשנולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית, ע"כ.

והקשה הרשב"א דאיזה צורך יש למעט גר שמל ולא טבל מקרבן פסח, וז"ל, "קשיא לי א"כ היינו גוי ואע"פ שמל הרי הוא כערל דהו"ל כערבי מהול. וליתא דשאני הכא דמילתו לשם יהדות ואע"פ שלא נגמר גירותו מ"מ כבר התחיל ונכנס קצת בדת יהודית שאינו צריך אלא טבילה". [והשוה לדברי הריטב"א, שכתב, "לאתויי גר שמל ולא טבל פ"י דסבירא לן שאינו גר ומיהו מילתו מילה כיון שהיתה לשם יהדות ואפ"ה פסלו הכתוב מפני שהוא עדיין גוי דאילו ממשומד לא נפקא כדכתיבנא לעיל". דמדבריו משמע שהוי גוי גמור ומ"מ בלי גילוי הקרא הי' הו"א לכללו בק"פ מכיון דמ"מ נמול לשם יהדות".]

[ויש לציין דאיתא בגמ' לעיל (מו.), ת"ר גר שמל ולא טבל ר"א אומר הרי זה גר שכן מציינו באבותינו שמלו לא טבלו. טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה גר שכן מציינו באבותינו שטבלו ולא מלו. וחכמים אומרים טבל ולא מל מל ולא טבל אין גר עד שימול ויטבול ... אלא בטבל ולא מל כו"ע [ר"א ור' יהושע] לא פליגי דמהני כי פליגי במל ולא טבל ר"א יליף מאבות ור' יהושע באבות נמי טבילה הוה וכו', ע"כ. והקשו התוס' שם (ד"ה כי פליגי) מסוגיין, דר"ע דממעט גר שמל ולא טבל מפסח מתושב ושכיר כמאן ס"ל, דאי כר' יהושע למה איצטריך קרא למעטו מפסח, הרי פשיטא דמל ולא טבל הוא עכו"ם גמור, ואי כר"א הרי הוא גר גמור ואין למעטו מפסח. ותירצו התוס' דר"ע כר' יהושע ס"ל דאינו גר, אלא דר"ע יליף לה דאינו גר מהא קרא גופא בפסח. וכן בקיצור בתוס' הרא"ש בסוגיין. הרי להתוס' אין מקום לדבריו של הרשב"א, דהקרא גופא בא ללמד דגר שמל ולא טבל אינו כלום.]

בספר הר צבי על מס' יבמות הביא דברי הירושלמי (יבמות פ"ג ה"ב) "כותי פשיטא לך שהוא מביא מהו שיביא פסח מאחר שהיא חובה אין מביא או מאחר דאמר רבי שמעון בן לקיש בשם רבי הושעיה מביא הוא אדם פסח בשאר ימות השנה ומשנהו לשם שלמים מביא". וקשה להבין צדדי הספק, דהלא עכו"ם אינו מביא אלא עולה. והביא בשם הגר"י הרצוג דכוונת הירושלמי לגר שמל ולא טבל, דאף דאינו ישראל גמור, אפשר שיכול להביא קרבנות חוץ מן עולה על דרך הרשב"א, כמו דאי לאו מיעוט הקרא הי' מותר באכילת קרבן פסח.

ידוע המחלוקת הגדולה הלכה למעשה בענין גר שמל ולא טבל אי מותר לו או מצוה לו או אסור לו לשמור שבת, והפולמוס שנערך סביב למעשה עם גר ממראקא שנתגייר בירושלים עיה"ק באדר ב' שנת תר"ח ועבר שבת בין מילתו לטבילתו. רבה של ירושלים, הגר"ש סלאנט, הי' באירופא כאשר אירע המעשה, והדיין ר' אשר לעמיל פסק שהגר הזה מחוייב לחלל שבת, וכדין גוי ששבת חייב מיתה. בין אלו שהתנגדו לפסק זה, בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' צא) כתב על דרך תוס' כריתות (ט. ד"ה דכתיב), "דאף שעדיין לא נכנס לכלל ישראל גמור עד שטבל מ"מ משעה שנכנס לברית מילה כבר נבדל מכלל בן נח". וכן בהשמטות שבסוף ספר תולדות חכמי ירושלים (להר"ר אריה ליה פרומקין

עמ' 67 – צוין בח"ד של ספרו באנגלית של הגר"ד בלייך) כתב הר"ר יחיאל מיכל טוקצינסקי שבשובו לירושלים הג"ר שמואל סלנט התלונן על פסקו של הרב אשר לעמיל וכתב שאסור לגר שמל ולא טבל לחלל שבת, והביא רא' לזה מהרשב"א בסוגיין. ועוד כתב הגר"ש סלאנט לחדש שהיהדות מתחילה עם המילה, אלא דעד שטובל יש לו זכות חזרה, אבל לאחר שטבל נעשה גר למפרע. [וראה בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' שנא) שהעלה להלכה ולא למעשה דאפשר דמל ולא טבל מחוייב דוקא בשבת כי בני"י נצטוו לשבת במרה קודם מתן תורה. וראה עוד בתוס' ישנים (יבמות מח: ד"ה זה גר תושב) שכתב דגר תושב שלא הספיק למולו קודם השבת מותר לו לשבות מכיון דדעתו להתגייר.]

ולענין סתם יינם כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תתק"ז) שגר שמל ולא טבל יצא מכלל עכו"ם דאינו אוסר במגעו אף דלא נכנס לכלל ישראל לשאר דברים. ולענין קבורת ישראל כתב בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' ה) דלא יתכן לקבור מי שמל ולא הספיק לטבול עד שמת בקבורת נכרים, ורק נסתפק אם נצטרך ריחוק ח' אמות מקבורת ישראל.

הבחינה תקיים החל מיום ב' לס' בשלח ותעבור על פרק הבא על יבמתו, אלמנה לכהן גדול, וריש פרק הערל עד עב:

אמר ר"א

עיקר תוס' פרק אלמנה לכהן גדול

(ס:) כרשיני, לא יאכילנה

(סז.) פוסל

(סז:) אין חוששין, קנין כספו עד ואין להקשות

(סח.) קניא ליה, רישא

(סח:) עכו"ם קמא

(סט.) והמפתה, לא פוסלין

(סט:) בזנות, א"ל

(ע.) אבל

עיקר תוס' ריש פרק הערל

(ע:) אלמא, אי מה

(עא:) מ"ט קמא ובתרא

(עב.) משום, נזופין

(עב:) אין